

Het herstel aan de vestingwerken en het kasteel in 1703 - 1705¹

door *Emile Haanen*

In augustus 1702 werd het Spaans-Gelderse Weert, dat door de Fransen bezet was, veroverd door de geallieerde troepen onder leiding van luitenant-generaal Jobst von Scholten. Eerder - in mei 1702 - hadden de Habsburgse keizer, Engeland en de Republiek der Verenigde Nederlanden, kortweg de Grote Alliantie, de oorlog verklaard aan Frankrijk en Spanje. De Spaanse Successieoorlog met als inzet het bezit van de Spaanse kroon en zijn wereldwijde bezittingen was begonnen en deze werd in beginsel beëindigd bij de vrede van Utrecht van 1713.

Na de verovering van Spaans-Gelre op de Fransen werd een gedeelte daarvan, waaronder de heerlijkheden Weert, Nederweert en Wessems, door de Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden bestuurd als ware het een generaliteitsland (zie afb. 1). De Staten-Generaal oefenden de rechten van soeverein uit in de generaliteitslanden, in dit geval de soevereine rechten van de hertog van Gelre. Het bestuur in uitvoerende zin over de generaliteitslanden lag bij de Haagse Raad van State. De taak van de raad lag voorts op het gebied van oorlog en milite en hij oefende toezicht uit op de vestingwerken.

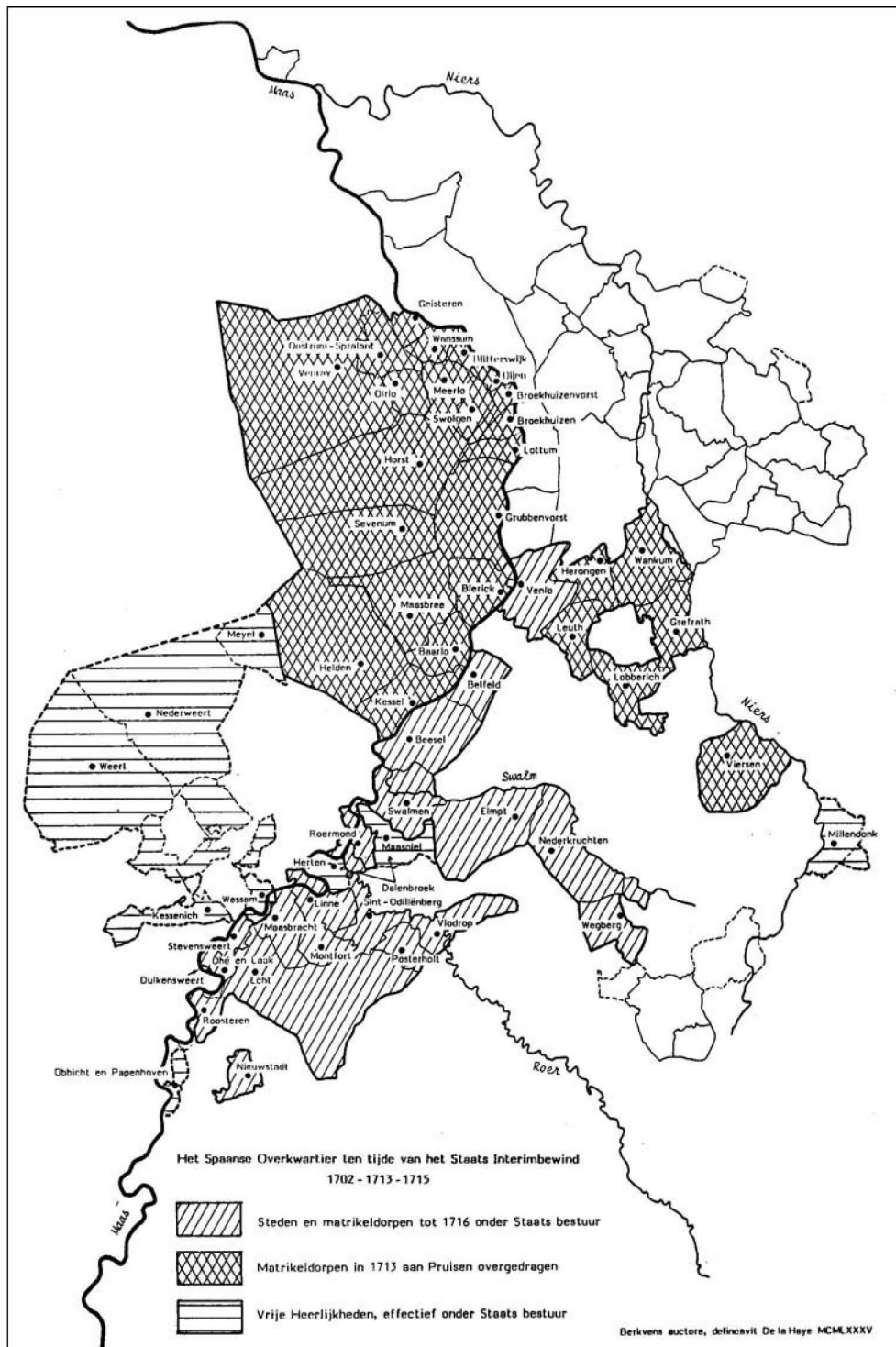
Het veroverde gebied werd ter onderscheiding van de provincie Gelderland door de generaliteitsorganen gemakshalve aangeduid als het Overkwartier van Gelderland.

In 1996 verscheen het boek 'Middelleeuwse kastelen in Limburg'. Hierin staat dat in 1702 het kasteel van Weert door de troepen van Marlborough in puin is geschoten.² Deze mededeling is gebaseerd op een artikel in 'De Maasgouw' over de twee kastelen van Weert uit 1968 van de hand van F.W. van Gulick³. De verovering van de stad en het kasteel is echter door H. Mathijssen enkele jaren later in 1973 beschreven in een goed gedocumenteerd artikel in 'De Maasgouw'⁴.

In het artikel komt duidelijk naar voren dat de inname van de stad in augustus 1702 zonder grote tegenstand verliep. De poorten van de stad zouden ongeveer één uur door de Fransen verdedigd zijn, waarna dezen zich op het kasteel terugtrokken. Het kasteel is toen twee dagen door de belegeraars gebombardeerd, heeft als gevolg daarvan vlam gevat en is uitgebrand. Daarna zijn de muren van het kasteel afgebroken tot borstweelhoogte. Volgens Mathijssen is deze hoogte dezelfde als die door ingenieur Neubourg werd voorgesteld in zijn herstelplan van december 1703; die bedroeg 3,8 meter. De vraag is of dat wel zo is.

Een in 1981 gepubliceerd artikel⁵ van J. Henkens over het verval van de Weerter vestingwerken is in dit kader niet relevant. Er worden geen nieuwe feiten aangedragen, omdat zijn eerdere krantenartikel⁶ uit 1962 daarin bijna letterlijk is opgenomen.

In het hiernavolgende artikel worden de lotgevallen van het kasteel en de vestingwerken gedurende de eerste jaren van het bestuur door de generaliteitsorganen in Den Haag beschreven en wel van 1703 tot en met 1705. Vanaf 1706 tot het einde van het Staatse bewind in maart 1716 zijn in de resoluties en de daaraan ten grondslag liggende correspondentie van de Raad van State en de Staten-Generaal geen bijzondere zaken met betrekking tot de vestingwerken in Weert aan het licht gekomen. Er is slechts een kleine uitzondering daarop. Die betreft een klacht die in oktober 1715 door luitenant-kolonel Thomas Schmid bij de Raad van State wordt gedeponereerd⁷. De inwoners van de

Afb. 1: Spaans-Gelre ten tijde van het Staats Interimbewind 1702 - 1713 - 1715.

stad ontzien zich niet om 's nachts - als de poorten gesloten zijn - gaten in de stadswallen en -muren te slaan. Met de uitgebroken stenen bouwen ze dan weer hun huizen op die bij de stadsbrand door het vuur vernield zijn. Verder rijden de bewoners dan bij nacht en ontij met paard en kar door de gaten om zo de ontvangkantoren van de staat te ontlopen. Gezien het feit dat hij maar over een compagnie beschikt, kan hij dit niet voorkomen. Hij heeft over dit gedrag eerst geklaagd bij de schout, burgemeesters en schepenen en hun verzocht hier een eind aan te maken. Maar dezen hebben zijn klacht terzijde geschoven. De Raad van State doet niet anders; hij neemt de klacht voor kennisgeving aan⁸. Het einde van het Staatse interimbewind nadert overigens met rasse schreden.

1. Beschrijvingen van de vestingwerken en het kasteel en de herstelplannen

a. Beschrijving en herstelplan van Caris

Na de inname van stad en kasteel werd er een jaar lang niets gedaan om de vestingwerken en het kasteel te herstellen of - een andere mogelijkheid - ze op te blazen of af te breken.

In november 1703 maakte kolonel Henry de Caris te Roermond een rapport over de toestand. Dit stuk was bestemd voor de Raad van State in Den Haag, het verantwoordelijke orgaan voor de defensie⁹.

Caris meldt dat Weert omringd is door een gracht van circa achttien tot twintig voet of zes meter breed. Er werd toentertijd gerekend in Rijnlandse voeten. Een voet is 0,3139 meter.

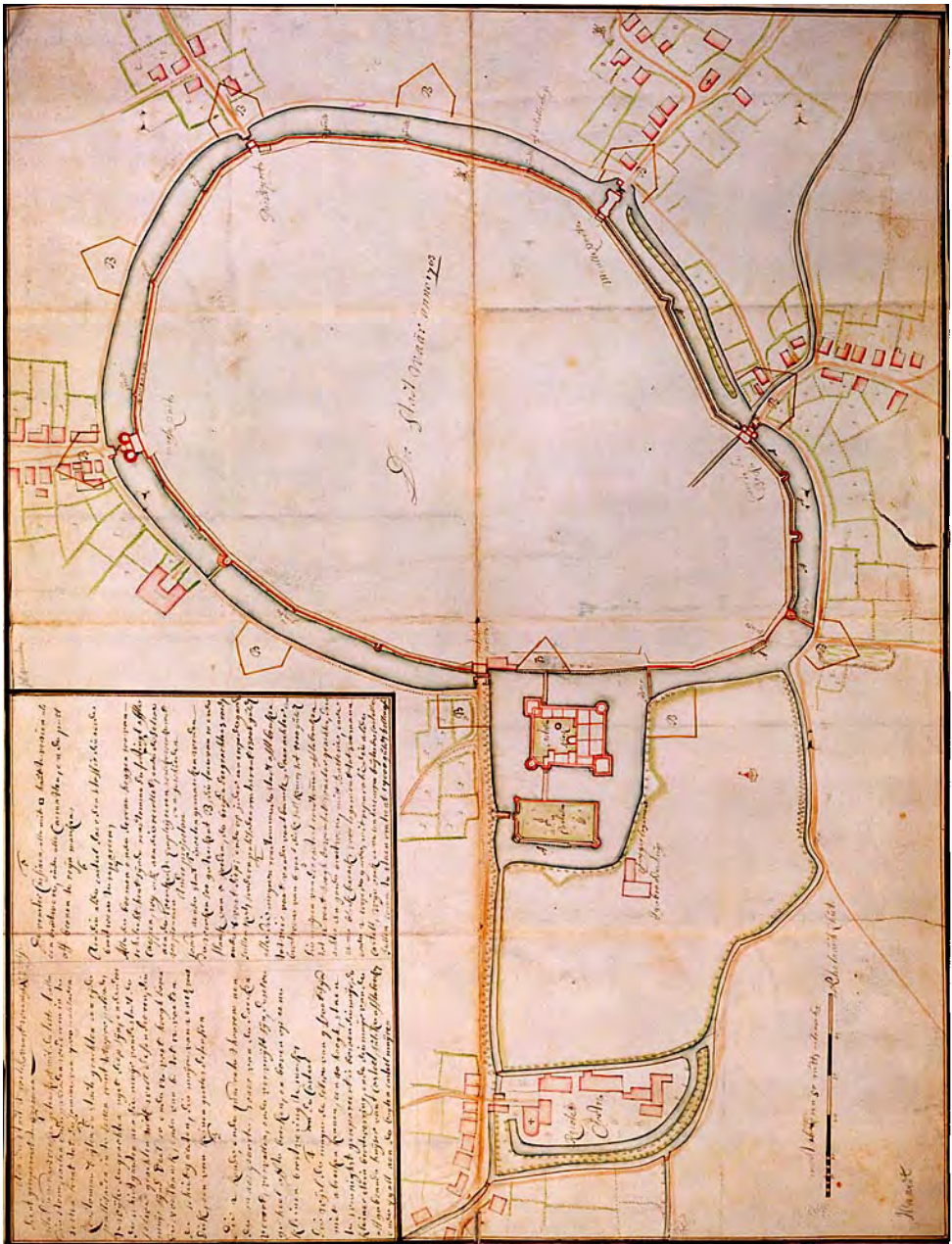
De wal van de Diesterpoort of de Langpoort over de Molenpoort tot het kasteel is een aarden wal, die in een slechte toestand verkeert. De parapet of de borstwering daarvan is drie voet of bijna een meter breed en bezet met stormpalen¹⁰. Aan de voet van de wal staan palissaden¹¹ van slecht hout, waarvan er trouwens vele ontbreken. De rest van de wal van de stad is van bakstenen gemaakt. Deze muur is ongeveer twee voet dik ofwel tweesteens.

Het kasteel ligt gescheiden van de stad door een gracht, die wel veertig voet breed is. Het kasteel bestaat nog maar uit vier muren. Deze zijn zo hoog, dat als ze met een kanon beschoten worden, de grachten vol zullen raken door de enorme massa stenen, die daarbij vrijkomt.

Ter verbetering van de defensie stelde kolonel De Caris - behalve de verbetering van de aarden wal - nog het volgende aan de Raad van State voor. Ten eerste moeten de muren van het kasteel gedeeltelijk verlaagd worden. Het kasteel kan dan verder dienen om zich daarop terug te trekken als er een aanval dreigt. Ten tweede dient voor vier stadspoorten hoognodig een halvemaan¹² of ravelijn van aarde opgeworpen te worden. Deze laatste werkzaamheid kan naar de mening van Caris het beste door boeren en soldaten uitgevoerd worden. Want in dat geval zijn er geen kosten voor de staat aan verbonden. De boeren zouden dus voor hand- en spandiensten ingezet moeten worden.

b. Herstelplannen van Neubourg

Na ontvangst van het rapport van Caris legde de Raad van State dit ter informatie en beoordeling voor aan de van oorsprong Zwitserse ingenieur Neubourg of - vernederlandst - Nieuburg. De ingenieur kreeg daarbij de opdracht om de verdedigingswerken in Weert te inspecteren en een begroting van de herstelkosten op te stellen¹³. Zijn rapport, inclusief de bekende plattegrond van vestingwerken en kasteel van Weert stuurde Neubourg eind november 1703 naar Den Haag op (zie afb. 2 en 3)¹⁴. Zijn herstelplan

Afb. 2: Herstelplan 1703 van Neuborg.

valt in twee delen uiteen. Het eerste deel bevat de volgens hem minimaal noodzakelijke reparaties. In het tweede deel doet hij een aantal voorstellen voor een meer duurzame verdediging.

In het eerste deel stelt Neubourg voor om de aarden wal tussen Molenpoort en het kasteel en de aarden wal aan de oostzijde van de voorburcht, weer te voorzien van stormpalen en palissaden. Deze gedeelten werden op de kaarten met de letter A aangegeven. In totaal schat hij het benodigde aantal op 7000 stuks. Blijkbaar is de aarden wal tussen

Lang- en Molenpoort in een betere staat dan Caris had aangegeven. Voorts dient aan de buitenzijde van de stadsgrachten een rij van 7000 palissaden ingezet te worden, omdat de grachten niet voldoende verdediging bieden. Dat komt omdat de grachten niet diep genoeg zijn en door de aanwezigheid van de schietgaten in de stadsmuren. Deze muren zijn deels 3 m en deels 3,8 m hoog boven de voetbank¹⁵ en hebben een dikte van 50 respectievelijk 60 cm. De schietgaten zijn op een hoogte van 2 m tot 3,8 m aangebracht. Evenals de grachten hebben ook de stadsmuren geen grote defensieve waarde.

Over de poorten merkt Neubourg op dat de daken van de vierkante en de twee ronde torens van de Maaspoort verrot, vervallen en vervuild zijn. Deze dienen geheel afgebroken te worden en op de torens moet een kleine borstwering gemaakt worden. Over de andere stadspoorten wordt niets gerapporteerd; deze zijn blijkbaar in behoorlijke staat.

Aan het uitgebrande kasteel dienen ook hoognodig een aantal werkzaamheden uitgevoerd te worden.

Omdat de muren 9 voet of 2,8 m dik zijn en een hoogte hebben van 40 voet of 12½ m, is het problematisch ze af te breken. Daarom is het beter de kleine borstwering bovenop de muren te repareren. De muur van het afgebrande kasteelhuis dient verlaagd te worden tot op gelijke hoogte met de buitenmuur van het kasteel. Kennelijk was het kasteelhuis nog hoger dan de kasteelmuren.

Dan dienen alle vensterkozijnen van vierkant gezaagd hout te worden voorzien, zodat die als een borstwering kunnen functioneren en ten slotte moeten alle kazematten¹⁶ en de waterput schoongemaakt worden.

Op de voorburcht, waar de tuin ligt, dient de aarden borstwering gerepareerd te worden. Om onduidelijke reden werd de voorburcht door Neubourg 'alde casteel' genoemd.

Alle bomen en doornhagen, die overigens van slechte kwaliteit zijn, dienen rond de vesting en ook op de Biest tot aan het klooster van de paters gekapt te worden. Het hout kan voor de herstelwerken gebruikt worden. Voor dat doel kunnen 400 soldaten ingezet worden.

Op de detailkaart (afb. 3) zijn deze bomen duidelijk zichtbaar ingetekend.

Voor een meer duurzaam herstel van de verdedigingswerken ging Neubourg in het tweede deel van zijn rapport de ideeën van Caris aanvullen en uitwerken, vergezeld van een begroting.

Aan de buitenzijde van de stadsgrachten moeten acht ravelijnen gebouwd worden, te weten bij de stadspoorten en op regelmatige afstand tussen twee poorten. Het face of front van deze werken bedraagt 37 m en de flank 18½ m. Daarnaast zijn er nog een drietal bolwerken bij het kasteel ingetekend, die met het oog op de bijzondere ligging niet voorzien zijn van flanken. Al deze versterkingen worden op de kaart aangeduid met de letter B. Van deze drie laatste bolwerken is er één gesitueerd in de stad bij de brug naar het kasteel, één bij de Hoogpoort, door Neubourg als Kasteelpoort aangeduid - thans het kruispunt Boerhaavestraat-Biest-Oelemarkt-Singel - en één bij een andere brug over de stadsgracht, gelegen tussen het huidige Ververshof en de kasteelsgracht. De grachten dienen verder verbreed te worden tot 11 m en verdiept tot 2½ m. Op ieder bolwerk zal een wachtverblijf, zonder palissaden, gebouwd worden.

De kosten van dit projectonderdeel begroot Neubourg op ongeveer 13.000 gulden.

Daarop aansluitend stelt Neubourg voor de stadsmuren tot op een hoogte van 1,25 m boven de voetbank af te breken en daarachter een borstwering te maken van bijna 2 m dik. De kosten hiervan zullen 5000 gulden belopen.

Ten slotte raadt hij aan de buitenkasteelmuren af te breken tot een hoogte van 12 voet of 3,8 m boven het waterpeil van de gracht. Daarachter dient dan een degelijke borstwering met een batterij te komen, verder een blok barakken voor logement voor 300 manschappen en nog twee wachtverblijven. De voorburcht dient hersteld te worden en

er moet een contrescarp¹⁷ (zie afb. 4) buiten het kasteel aangelegd worden. De kosten van dit project begroot Neubourg op circa 17.000 gulden Hollands.

Deze plannen werden op 3 december 1703 voor advies naar de secretaris van de Raad van State Van Slingelandt en de raadsheren Van Renswoude en Van Coehoorn doorgestuurd.

c. Beschrijving en herstel door Chanclos

Inmiddels had kolonel Urbain de Chanclos, voorlopig commandant van de stad en het kasteel van Weert, op 1 december 1703 bij de Staten-Generaal een rekest ingediend¹⁸. Het ging daarbij op de eerste plaats over het werven van extra Waalse ruiters en verder om zijn definitieve benoeming tot commandant van Weert.

Maar tevens gaf hij een korte beschrijving van de toestand, waarin de vestingwerken en het kasteel zich bevonden en op welke wijze hij had ingegrepen om een verbetering te bewerkstelligen.

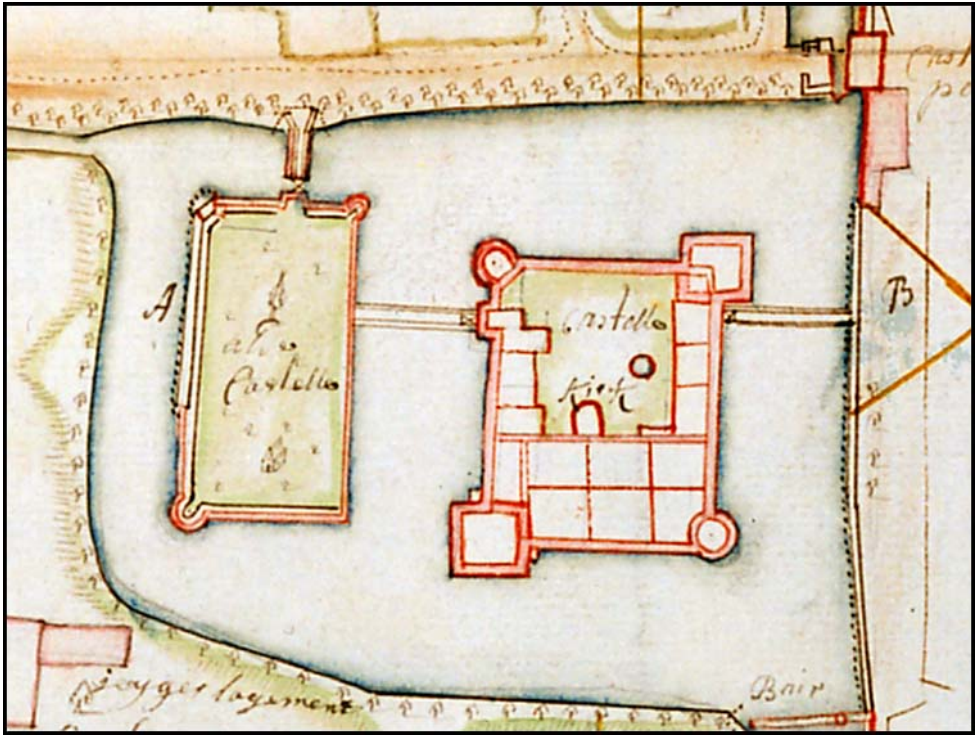
Chanclos beschrijft Weert als volgt. De helft van de stadswerken bestaat uit een aarden wal. Aan de voet daarvan bevindt zich slechts een rij palissaden en dan is er bovenop nog een rij stormpalen. Bijna alles is rot, rapporteert hij. Bovendien is het geheel sedert twee jaar met in het wild opgeschoten hout begroeid geraakt. Reparaties aan de wal zijn derhalve hoognodig. Het kasteel is door de brand vervuild. Het puin en de brandresten dienen opgeruimd te worden, zodat men zich in geval van nood daarop kan terugtrekken. Daarom heeft hij het district van Weert bevolen al het nodige daarvoor te leveren. Chanclos vraagt ten slotte goedkeuring van de Staten-Generaal voor dit optreden. Aangezien dit echter tot de competentie van de Raad van State behoorde, ging een kopie van het rekest daarheen met verzoek de nodige orders uit te vaardigen¹⁹. Zoals gewoonlijk won de raad eerst advies in²⁰, waarop niets meer werd vernomen.

2. Reparatie van stadswallen en kasteel

a. Opdracht gedeeltelijke reparatie

De Raad van State kwam op 18 december 1703 tot een besluit over de door Neubourg ingediende plannen²¹. Op zijn herstelplannen voor een duurzame defensie wordt niet ingegaan. De Raad van State vindt dat blijkbaar niet nodig of te kostbaar. Van de door Neubourg als urgent bestempelde voorstellen blijft alleen het hoogst noodzakelijke over. Zoals hierboven beschreven is, hebben drie personen geklaagd over de slechte toestand van de aarden stadswal en over de onbruikbaarheid van het uitgebrande kasteel voor de landsverdediging. Dit heeft de Raad kennelijk overtuigd om aan deze zaken iets te doen. Ingenieur Neubourg krijgt dan opdracht om in overleg met Caris het stuk aarden wal tussen de Molenpoort en het kasteel behoorlijk te palissaderen en van stormpalen te voorzien. Op zijn voorstellen om de buitenkant van de stadsgrachten te palissaderen en om de Maaspoort te verbeteren wordt niet ingegaan. Voor wat de herstelwerkzaamheden aan het kasteel betreft wordt slechts één voorstel overgenomen.

De muren van het kasteel moet Neubourg verlagen tot de hoogte van de borstwering. Dat houdt volgens het voorstel van Neubourg in dat de muren van het kasteelhuis tot de hoogte van de kasteelmuren afgebroken moeten worden. Met andere woorden er wordt minimaal gesloopt. Neubourg kan voorts overgaan tot het aankopen van de benodigde materialen en het arbeidsloon uitbetalen. Maar alles moet wel op een zo goedkoop mogelijke wijze gebeuren. De landrentmeester van het Overkwartier van Gelderland te Roermond zal opdracht krijgen de verschuldigde bedragen uit te betalen, nadat de door Neubourg en De Caris ondertekende staat van kosten is opgestuurd.

Afb. 3: Detail van de kaart uit 1703.

b. Problemen en nieuwe voorstellen

Na de kerst- en nieuwjaarsdagen rapporteren Neubourg en Caris op 4 januari 1704 aan de Raad van State over hun bevindingen bij het uitvoeren van de opdracht²². Zij komen na rijp beraad tot de conclusie dat er aan de aarden wal, gelegen tussen de Molenpoort en het kasteel, 4000 stuks palissaden en stormpalen ontbreken. Helaas hebben zij niemand kunnen vinden en er heeft zich ook niemand gemeld om deze te leveren. Daarom wil kolonel Chanclos zich er sterk voor maken om in zijn functie van commandant van Weert de boeren, zoals al eerder gebeurd is, te dwingen voor een redelijke prijs te leveren. De kosten aan arbeidsloon en palissaden worden begroot op 350 gulden Hollands. Hieruit blijkt dat het oorspronkelijk geschatte aantal van 7000 palissaden en stormpalen aan de te hoge kant was geweest.

Met betrekking tot het kasteel komen de beide heren met een nieuw voorstel. De muren, die $12\frac{1}{2}$ m hoog zijn, zowel van de vier torens als van de zijden van het kasteel, en $2\frac{1}{2}$ m tot 2,80 m dik, moeten voor de helft afgebroken worden, dus tot op een hoogte van 6,30 m. De binnenmuur van het kasteel dient ook tot dezelfde hoogte teruggebracht te worden.

Uit dit voorstel blijkt dat de oorspronkelijke opdracht om de kasteelmuren tot borstweerrootheid terug te brengen als weinig zinvol is ervaren. Ingenieur Neubourg wil duidelijk meer afbreken dan waarvoor hij opdracht ontvangen heeft. Maar anderzijds wil hij minder slopen dan aangegeven in zijn vroegere plan voor een duurzaam herstel; toen wilde hij immers terug naar een hoogte van 3,80 m.

Het rapport herhaalt dan ten dele de eerder gedane voorstellen van Neubourg. Na de sloop dienen namelijk op het kasteelterrein rondom een borstwering gemaakt te worden

en logementen voor het garnizoen. Buiten de kasteelsgracht dient het glacis verhoogd²³ te worden (zie afb. 4). Voor deze laatste werkzaamheden wordt de kostprijs door ondernemers op ten minste 30.000 gulden Hollands geschat. In ieder geval zullen de kosten naar de inschatting van Neubourg toch wel 25.000 guldens Hollands gaan belopen. Overigens is van het werk nog geen bestek gemaakt, zo wordt gemeld. Dit voorstel kwam dus een stuk duurder uit dan het eerdere. Toen werden de kosten voor deels dezelfde werkzaamheden begroot op 17.000 gulden Hollands.

Het rapport besluit met een opgave van kosten voor het verrichten van kleine reparaties, waarbij er geen muren gesloopt worden. Gedacht werd daarbij - ook weer deels een herhaling - aan het verbeteren van de vensters en stenen borstweringen en het maken van enige strodaken, zodat het kasteel als logement kan dienen. De loonkosten worden door Neubourg geschat op 1200 gulden Hollands. Er is hierbij van uitgegaan dat het hout wordt gebruikt, dat zich rondom het kasteel bevindt.

De Raad van State zond deze voorstellen voor advies door²⁴. Neubourg en Caris wachten dit advies niet af; zij rapporteren al vrij snel opnieuw aan de raad, namelijk op 11 januari 1704²⁵.

Op 5 januari - een dag na zijn eerdere rapport - had Neubourg de aarden wal tussen de Molen- en de Beekpoort geïnspecteerd. Daar heeft hij geconstateerd dat er vele in het wild opgeschoten grote en lange bomen staan, die schadelijk zijn voor de aarden wallen. Met toestemming van de commandant en kolonel Caris heeft hij ze allemaal laten kappen. Zij stonden in het midden van de gracht en dus op landsgrond. Op afbeelding 3 is duidelijk te zien dat er bomen groeien in dat stuk van de stadsgracht.

Neubourg meldt verder dat hij het hout gaat gebruiken voor het maken van palissaden en stormpalen en voor het herstel van de vensters van het kasteel. Dat bespaart uitgaven voor de staat. Bovendien heeft zich niemand opgegeven om de palissaden te leveren en om het werk aan te nemen. Kennelijk voelden de Weertenaren hier niet veel voor.

Wel komen de burgemeesters en schepenen klagen, zo gaat Neubourg verder. De bomen waren eigendom van de stad en nu willen zij daarvoor met geld schadeloos gesteld worden. Maar mocht de Weerter magistraat zich over deze affaire tot de Raad van State wenden, dan moet de raad wel weten dat de bomen staatseigendom zijn, op landsgrond stonden en schadelijk waren voor fortificatie en garnizoen.

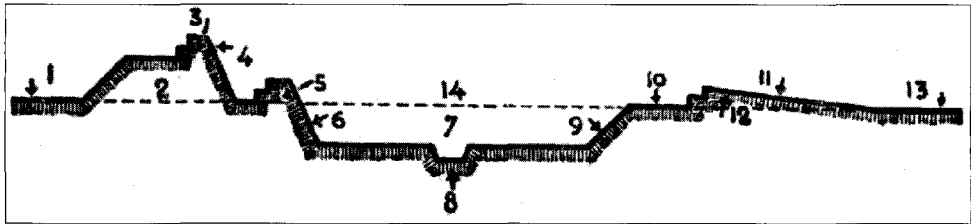
Ondertussen hebben al enige boeren en soldaten aan de reparatie van het kasteel gewerkt. Ook heeft hij nog 300 bruikbare eiken palissaden op de kop getikt. Deze worden voor het werk aan de wallen gebruikt.

Verder doet Neubourg nog een voorstel aangaande de winterkwartieren. Mocht de Raad van State van mening zijn dat het garnizoen in Weert moet overwinteren, dan kunnen de kleine daarvoor noodzakelijke reparaties tegen geringe kosten uitgevoerd worden. Neubourg schat deze kosten op circa 500 gulden Hollands en vraagt of deze som nu al door landrentmeester Van Afferden in Roermond aan hem beschikbaar gesteld kan worden. Hij wil wel zo snel mogelijk antwoord op zijn verzoek krijgen, zo besluit de ingenieur.

Al met al zijn de kosten teruggebracht van oorspronkelijk 350 gulden voor palissaden en arbeidsloon en 1200 gulden voor reparaties aan het kasteel tot ongeveer 500 gulden totaal.

c. Goedkeuring kleine herstelwerkzaamheden

De Raad van State hechtte al op 14 januari 1704 zijn goedkeuring aan de verrichtingen van ingenieur Neubourg²⁶. Er wordt daarbij - zoals overigens wel te verwachten was - niet op zijn voorstellen van 9 januari voor het treffen van grote en kostbare bouwkundi-

Afb. 4 Profiel.

1 Terreplein (binnenruimte der vesting)	8 Cunette.
2 Hoofdwal	9 Contrescarptalud
3 Borstwering	10 Bedekte weg
4 Escarptaluds	11 Glacis
5 Onderwal	12 Contrescarp
6 Escarptaluds	13 Maaiveld
7 Gracht	14 Horizontale meetlijn

ge voorzieningen in en rond het kasteel ingegaan. Voor alle duidelijkheid ordonneert de raad hem en kolonel Caris wederom, dat zij ervoor moeten zorgen dat Weert op de meest praktische en goedkoopste wijze buiten gevaar komt.

Voorts mogen de beide heren slechts palissaden vorderen en boeren verplichten om hen voor zich te laten werken als er een redelijke betaling tegenover staat. Tevens moeten zij er voor instaan dat bij deze activiteiten geen onbehoorlijkheden of knevelarijen zullen voorkomen. Mocht dat toch gebeuren dan zullen zij zich daarvoor privé dienen te verantwoorden. De gevraagde 500 gulden wordt voorlopig beschikbaar gesteld en dat geld kan Neubourg in Roermond gaan halen tegen afgifte van een kwitantie.

Blijkbaar hield commandant Caris zich slecht aan de orders van de Raad van State. Want de wethouders van Weert beklagen zich één maand later al bij de Raad van State dat zij door de commandant zijn aangeschreven palissaden te leveren²⁷. Zij willen een toezegging, dat zij niet verplicht zijn om voor de wacht of voor het kasteel iets te leveren, behalve na een speciale opdracht. De Raad van State geeft gehoor aan het Weertse verzoek. De magistraten krijgen een afschrift van de resolutie van 14 januari 1704, waar een en ander duidelijk in verwoord staat en die uitdrukkelijk van kracht blijft. Mochten er dan nog klachten over vorderingen zijn, dat moeten de wethouders zich opnieuw tot de raad wenden, zo verordonneert hij.

Terzelfdertijd deden Neubourg en Caris verslag aan de Raad van State over de uitgevoerde reparaties aan de stad en het kasteel ter bescherming van het garnizoen²⁸. Zoals we gezien hebben beliepen de kosten niet meer dan 500 gulden. Hiermee werd het winterseizoen 1703/1704 afgesloten. Geen enkel voorgesteld groot werk werd goedgekeurd. Van sloop of een forse verlaging van de kasteelmuren was geen sprake meer.

3. Nieuwe schade en herstel

Op het eind van 1704 richtten zich de regenten en de gemene ingezetenen van Weert tot de Raad van State²⁹.

Een sterke - niet nader aangeduide - vijandelijke groep manschappen heeft in het begin van de zomer de poorten en barrières van Weert, alsmede de op- en ingang van het kasteel omvergeworpen, in stukken geslagen en geruïneerd. En wel op een zodanige manier dat sedertdien alles zowel voor vriend als vijand heeft opengestaan, met het gevolg dat Weert eigenlijk niet meer in staat is enig garnizoen te herbergen.

Inmiddels is het hun duidelijk geworden, dat het garnizoen van vorig jaar weer komt logeren. Bovendien zijn zij door Chanclos aangeschreven dat Weert de gedestrueerde

poorten en andere geruïneerde werken moet repareren en in bruikbare staat dient te brengen. De regeerders vragen de Raad van State om de herstelkosten voor rekening van het land te laten uitvoeren en indien dat niet mogelijk mocht zijn de kosten naar rato te laten drukken op het gehele land van Weert, Nederweert en Wessems.

Kolonel Chanclos krijgt daarop van de Raad van State de opdracht direct na zijn aankomst in Weert ingenieur Neubourg naar Weert te ontbieden. In overleg met hem dient hij dan een raming van de onvermijdelijke kosten op te maken om het stadje voor de winter buiten gevaar te brengen en deze begroting op te sturen.

Vervolgens moet de kolonel - wederom in overleg met Neubourg - het garnizoen aan het herstelwerk zetten tegen zes stuiver per dag. De commies van het magazijn in Roermond krijgt bevel het nodige graafgereedschap naar Weert over te brengen en daarbovenop nog 800 pond kruit of pulver, 800 pond musketlood, 2000 geweervuurstenen en 200 gevulde handgranaten.

De gevraagde raming werd gemaakt en opgestuurd. De Raad van State besluit dan om Neubourg 2000 gulden te geven voor het betalen van de onvermijdelijke kosten, waaronder de inkoop van palissaden, een en ander uit te geven in overleg met Chanclos en Caris, als deze laatste ook weer gearriveerd is³⁰.

Weert krijgt dus zijn zin; het behoeft niet mee te betalen aan het herstel van de verdedigingswerken.

In een noodkreet laat Neubourg op 23 december 1704 de raad weten, dat hij te weinig geld heeft om de herstelwerken uit te voeren; hij heeft al 500 gulden aan schulden gemaakt en krijgt nu geen krediet meer³¹.

De Raad van State zag in, dat de ingenieur zo niet verder kon werken en besloot voor alle duidelijkheid nogmaals de resolutie van 17 december toe te sturen, waarbij hem de 2000 gulden was toegezegd³².

Dat wierp vruchten af, want commandant Chanclos kon de raad op 20 januari 1705 informeren, dat de reparaties en de andere werken aan kasteel en stad uitgevoerd waren en wel zodanig dat niet alleen het wintergarnizoen voldoende beschermd was tegen een aanval, maar dat ook 's zomers tweehonderd mannen op het kasteel en in de stad in veiligheid gebracht konden worden.

Dit garnizoen kon dan de verdedigingswerken tot de komst van het volgende garnizoen bewaken. Verder kan daardoor voorkomen worden, dat vijandelijke troepen gaan trekken en kan de Maas beter gedekt worden. Verder looft hij het werk van Neubourg, deze heeft alles met vlijt en plicht en vanzelfsprekend zo goedkoop mogelijk uitgevoerd.

De commandant vraagt tot slot om een kanon van 6 pond met munitie uit Stevensweert te laten overkomen, zodat hij in geval van nood alarm kan slaan. Bij vertrek van het garnizoen uit Weert zal het kanon weer teruggaan. Daar gaat de raad mee akkoord en hij krijgt voor 50 schoten munitie erbij geleverd³⁴.

In aanvulling en aansluiting op de brief van Chanclos doet Neubourg verslag van zijn werkzaamheden³⁵. De ingenieur kan het niet nalaten de raad op de hoogte te stellen dat hij op staatsgrond en tussen de verdedigingswerken nog enkele bruikbare olmen heeft aangetroffen. Deze heeft hij laten kappen en gedeeltelijk tot planken en ribben laten verzagen. Ook heeft hij ze gebruikt voor het repareren van de poorten, bruggen, barrières en de twee buitenste wachthuisjes.

Daardoor had hij veel minder palissaden nodig, zodat hij slechts 666 palissaden heeft gekocht. Met arbeidsloon voor de herstelwerkzaamheden en het nodige ijzerwerk, sloten, nagels en allerlei kleine zaken heeft hij een bedrag van 1300 gulden Hollands uitgegeven. Indien nodig is hij bereid hiervan een specificatie over te leggen. Die wordt opgevraagd³⁶ en verzonden³⁷.

Neubourg was inderdaad zuinig geweest; hij had immers 2000 gulden ter beschikking gekregen.

In feite zijn er in het winterseizoen 1704/1705 alleen herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Nieuwe voorstellen voor een duurzame verdediging zijn niet meer gedaan. En over sloop of afbraak van het kasteel is niet gerept.

Noten:

1. Dit artikel kwam tot stand onder auspiciën van de Stichting Historisch Onderzoek Weert.
2. JANSSEN, HANS en WIM HUPPERETZ. De bouwkundige ontwikkeling van middeleeuwse kastelen in Limburg, in: HUPPERETZ, W.M.H. en J.H.M.M. VAN HALL e.a. [red.]. Middeleeuwse kastelen in Limburg. Verschijningsvormen van het kasteel, zijn adellijke bewoners en hun personeel. Venlo, 1996, 55.
3. GULICK, F.W. VAN. De twee kastelen van Weert, in: De Maasgouw, 87 (1968), 97-118. Van Gulick schrijft op bladzijde 115 dat het kasteel in augustus 1702 belegerd, ingenomen en nagenoeg geheel verwoest werd en dat de voorburch geslecht werd.
4. MATHIJSEN, H.J.M.E. Weert in 1702. Militaire acties en de verwoesting van het kasteel, in: De Maasgouw 92 (1973), 19-27.
5. HENKENS, J. Het verval der vestingwerken van Weert, in: Van der Nyersen upwaert. Maastricht, 1981. 253-257.
6. HENKENS, J. Verval Weerter vestingwerken in Spaanse Successieoorlog. Interessante kaart uit 1703, in: Maas- en Roerbode d.d. 11 mei 1962.
7. Algemeen Rijksarchief Den Haag (ARAH), archief Raad van State (RvSt), inv.nr. 719, ingekomen correspondentie. res. 18.10.1715. Missive van Thomas Schmid, d.d. Weert, 16.10.1715.
8. ARAH, RvSt, res. 18.10.1715.
9. ARAH, RvSt, inv.nr. 647, ingekomen correspondentie. res. 17.11.1703. Missive Henry de Caris d.d. Roermond, 12.11.1703.
10. Stormpalen worden onder een bepaalde hoek in het talud van een aarden verdedigingswerk geplaatst.
11. Palisaden zijn zware, van boven aangepunte palen, die in een rij geplaatst worden ter verticale afsluiting.
12. Een halvemaa of ravelijn is een buiten de gracht gelegen bolwerk op hoekige plattegrond ter bescherming van een poort of wal.
13. ARAH, RvSt, res. 17.11.1703.
14. ARAH, RvSt, res. 3.12.1703.
15. Een bank is in het algemeen een verhoging achter een borstwering en stelling voor schutters of geschut. De bank was gewoonlijk één voet hoog. In deze context is het de verhoging achter de muur.
16. Kazemat is een bomvrij gebouw in een vestingwerk, waaruit verdedigend vuur kon worden gegeven. De kazemat werd ook gebruikt als manschappenonderkomen en als berggruimte.
17. Een contrescarp is het buitentalud van een gracht of een bedekte weg. Een bedekte weg is een van borstwering voorziene weg langs de buitengrachtsboord. In de context wordt het laatste bedoeld.
18. ARAH, archief Staten-Generaal (SG), lias requesten, res. 1.12.1703.
19. ARAH, RvSt, res. 6.12.1703.
20. ARAH, RvSt, res. 6.12.1703.
21. ARAH, RvSt, res. 18.12.1703.
22. ARAH, RvSt, inv.nr. 649, ingekomen correspondentie, res. 7.1.1704.
23. Het glacis is een flauw naar het maaiveld aflopend buitentalud van de buitenste bedekte weg.
24. ARAH, RvSt, res. 7.1.1704.
25. ARAH, RvSt, inv.nr. 649, ingekomen correspondentie, res. 14.1.1704.
26. ARAH, RvSt, res. 14.1.1704.
27. ARAH, RvSt, res. 14.2.1704.
28. ARAH, RvSt, res. 15.2.1704. Het bedoelde verslag is niet in de correspondentie aangetroffen.
29. ARAH, RvSt, res. 25.11.1704.
30. ARAH, RvSt, res. 17.12.1704.
31. ARAH, RvSt, inv.nr. 654, ingekomen correspondentie res. 27.12.1704.
32. ARAH, RvSt, res. 27.12.1704.
33. ARAH, RvSt, inv.nr. 655, ingekomen correspondentie res. 23.1.1705.
34. ARAH, RvSt, res. 23.1.1705.
35. ARAH, RvSt, inv.nr. 655, ingekomen correspondentie, res. 26.1.1705.
36. ARAH, RvSt, res. 26.1.1705.
37. ARAH, RvSt, res. 9.3.1705.